



सातारा जिल्हा परिषद्, सातारा

ग्रामपंचायत विभाग

निवेदन –

सदर सादरीकरणातील माहिती सुलभ संदर्भासाठी देण्यात आली आहे. अधिक तपशिलवार माहितीसाठी संबंधित विषयाबाबतचे शासन निर्णय, परिपत्रके, आदेश, अधिनियम व नियमातील तस्क्रिब्याचा संदर्भ घ्यावा. शासन निर्णय, परिपत्रके, आदेश, अधिनियम व नियमातील तस्क्रिब्याची अंतीम राहतील.

१४ व्या केंद्रिय वित्त आयोगांतर्गत
पहिल्या वर्षाच्या (सन २०१५-१६)
बेसिक ग्रॅंटच्या वितरीत निधीतून
ग्रामपंचायतीनी करावयाचा
विनियोग

१४ व्या केंद्रिय वित्त आयोग निधी

महाराष्ट्र शासन ग्रामविकास विभाग, शासन निर्णय चौंविआ२०१५/प्र.क्र.२६/वित्त-४ दि १६ जुलै २०१५
महाराष्ट्र शासन ग्रामविकास विभाग, शासन निर्णय चौंविआ२०१५/प्र.क्र.२६/वित्त-४ दि २१ डिसेंबर,२०१५

- दि.१ एप्रिल, २०१५ पासून १४ व्या केंद्रिय वित्त आयोगास प्रारंभ झाला आहे.
- त्याचा कालखंड दि.१ एप्रिल,२०१५ ते ३१ मार्च , २०२० असा आहे.
- १४ व्या केंद्रिय वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार राज्यातील ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्थांना त्यांच्या बळकटीकरणासाठी निधी देण्यात येणार आहे.
- हा संपूर्ण निधी केवळ ग्रामपंचायत स्तरासाठीच उपलब्ध होणार आहे.

- केंद्र शासनाने निधी वितरीत करताना निधीची परिगणना सन २०११ च्या जनगणनेनुसारची लोकसंख्या व क्षेत्रफळ या निकषांनुसार खालीलप्रमाणे केली आहे.

अ.क्र	निकष	टक्केवारी
१	जिल्ह्याची ग्रामीण लोकसंख्या (सन २०११ च्या जनगणनेनुसार)	९० %
२	जिल्ह्याचे ग्रामीण क्षेत्रफळ	९० %
	एकूण	१०० %

१४ व्या केंद्रिय वित्त आयोग निधी विनियोग

- सन २०१५-१६ करिता प्राप्त जनरल बेसिक ग्रॅंटच्या विनियोगाबाबत ग्राम विकास विभागाने दि. २१ डिसेंबर, २०१५ रोजी शासन निर्णयान्वये सूचना निर्गमित केल्या आहेत.
- सदर सूचना केवळ २०१५-१६च्या निधीतील खर्चाबाबत आहेत.
- महाराष्ट्र ग्रामपंचायत अधिनियम १९५५ च्या कलम ४५ मधील तरतुदीनुसार (ग्रामसूची) ग्रामपंचायतीकडे सोपविण्यात आलेल्या मूलभूत सेवा नियमितपणे व प्रभावीपणे देण्यासाठी निधीचा सुयोग्य वापर करावयाचा आहे.

१४ व्या केंद्रिय वित्त आयोग निधी विनियोग

(अ)१४ व्या केंद्रिय वित्त आयोगाच्या जनरल बेसिक ग्रॅंटमधून सन २०१५-१६ या पहिल्या आर्थिक वर्षाच्या अनुदानातून –

- केवळ ९० टक्केचे निधीचा विनियोग ग्रामपंचायतींनी पायाभूत सुविधा प्रकल्पावर खर्च करावयाचा आहे.
- ९० टक्के निधी प्रशासकिय व तांत्रिक स्वरूपाच्या खर्चाच्या बाबीसाठी स्वतंत्र राखून ठेवावयाचा आहे व त्याचे स्वतंत्र हिशेब ठेवावयाचे आहेत.
- ९० टक्के निधीच्या विनियोगाबाबतच्या सूचना शासनाकडून स्वतंत्रपणे निर्गमित करण्यात येणार आहेत.

१४ व्या केंद्रिय वित्त आयोग निधी विनियोग

(अ) १० टक्के निधीचा विनियोग ग्रामपंचायतींनी पायाभूत सुविधा प्रकल्पावर खर्च करताना त्याचा प्राधान्यक्रम खालीलप्रमाणे राहील.

- १) पिण्याचे पाणी संदर्भातील बाबी.
- २) स्वच्छतेशी संबंधित बाबी.
- ३) ग्रामपंचायत भवन व अंगणवाडी बांधकाम.
- ४) दिवाबत्ती व सौरदिव्यांचा वापर संदर्भातील बाबी.
- ५) आवश्यक देखभाल व दुरुस्तीशी संबंधित बाबी.

१) पिण्याचे पाणी संदर्भातील बाबी.

- १) पाणी पुरवठयाच्या स्त्रोतांचा विकास करणे.
- २) पाणी पुरवठयाशी संबंधित साधनांची दुरुस्ती करून ती कार्यरत करणे.
- ३) पिण्याच्या पाणी पुरवठयाच्या वीज देयकामध्ये बचत होण्याच्या उद्देशाने सोलर पंप बसविणे व त्याची देखभाल दुरुस्ती करणे.
- ४) पिण्याच्या पाण्याकरिता आर.ओ.पाणी प्रणाली व इतर प्रकारचे पाणी शुद्धीकरण प्रकल्प बसविणे व त्याच्या देखभालीकरिता व्यवस्था करणे.
- ५) पाण्याचा वापर करणाऱ्या घरांना पाणीमापक यंत्रे (मीटर) बसविणे.
- ६) ग्रामनिधी व ग्रामपंचायतीच्या अन्य स्त्रोतामधून निधी अपुरा असल्यास किंवा उपलब्ध नसल्यास १४ व्या वित्त आयोगाच्या निधीमधून खालीलप्रमाणे करावे घेण्यात यावीत.
 - i) दुर्बल घटकांसाठी पाईपलाईनद्वारे पिण्याच्या पाणीपुरवठा योजनेचा विस्तार करणे
 - ii) हातपंपाच्या दुरुस्ती व देखभालीच्या देयकाचा भरणा करणे.
- ७) पाणी पुरवठा योजनेचा खंडीत वीजपुरवठा पूर्ववत करण्यासाठी (विजेच्या देयकाचा दंड सोडून) १४ व्या केंद्रिय वित्त आयोगाचा निधी **तात्पुरत्या स्वरूपात** खर्च करावा. प्रस्तुत खर्च केलेला निधी ग्रामपंचायत पाणी पुरवठा निधीमध्ये पुरेशी रक्कम जमा झाल्यानंतर १४ व्या वित्त आयोगाच्या निधीच्या बँक खात्यात जमा करून प्रस्तुत शासन निर्णयान्वये विहित केलेल्या विकास कामांवर खर्च करावा.

२) स्वच्छतेशी संबंधीत बाबी.

१) गावाच्या स्वच्छतेसाठी घनकचरा व्यवस्थापन करणे (लहान ट्रॅक्टर, ट्रॉली, कचरा गोळा करण्याची साधनसामग्री इत्यादी खरेदी करणे) ग्रामपंचातीच्या उत्पन्नात वाढ होईल याकरिता घनकचन्याचर प्रक्रीया करून खतनिर्मिती करणे.

२) गावामध्ये सार्वजनिक ठिकाणी पेंहच ब्लॉक (Paver Block) बसविणे (*)

३) डास (मच्छर) मुक्त गाव करण्यासाठी शोप खुड्हे (Soak Pits) (नांदेड पॅटर्न) इत्यादि उपक्रम घेणे. (*)

(*) महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजना (MGNREGA)

सोबत अभिसरण (Convergence) करणे. याबाबत सविस्तर मार्गदर्शक

सूचना स्वतंत्रपणे निर्गमित करण्यात येणार आहेत.

३) ग्रामपंचायत भवन व अंगणवाडी बांधकाम.

- १) ग्रामपंचायत भवन नसेल अशा ठिकाणी ग्रामपंचायत भवन बांधणे किंवा असलेल्या ग्रामपंचायत भवनाचा विस्तार करणे.
- २) ग्रामपंचायत भवनास आवश्यक असलेले फर्निचर.
- ३) अंगणवाडी इमारत बांधणे.

अंगणवाडी इमारत बांधकाम सध्याच्या प्रचलित पद्धतीने करावे किंवा वेळबचत तसेच पाणीबचत करण्यासाठी प्री फॅब्रिकेटेड स्ट्रक्चर घेण्याची मुभा राहील. त्याकरिता महिला व बालकल्याण विभागाकडील मार्गदर्शक सूचना विचारात घेण्यात याव्यात.

४) दिवाबत्ती व सौरदिव्यांचा वापर संदर्भातील बाबी :-

सार्वजनिक रस्त्यावर दिवे लावण्याची व्यवस्था करणे. एलईडी/सोलर दिव्यांचा वापर करणे व त्याची वार्षिक देखभाल दुरुस्ती करणे.

५) आवश्यक देखभाल व दुरुस्तीशी संबंधित बाबी :-

ग्रामपंचायतीच्या क्षेत्रांतग्रत निर्माण झालेल्या/केलेल्या ग्रामपंचायतीच्या विविध मालमत्तेत (Assets) सुधारणा करण्यासाठी आवश्यक दुरुस्ती व देखभाल करणे. तथापि, याकरिता एकूण अनुदानाच्या २० टक्के पेक्षा जास्त निधी खर्च करु नये.

टिप-उघड्या पध्दतीच्या गटारीकरिता या निधीतून खर्च करता येणार नाही.

कामे घेण्यासाठी अनुसरावयाची कार्यप्रणाली

ग्रामपंचायत ठराव - १४ व्या केंद्रिय वित्त आयोगातून ग्रामपंचायत स्तरावर उपरोक्त प्राधान्यक्रम व गावाच्या स्थानिक गरजांच्या आवश्यकतेनुसार घ्यावयांच्या कामांची सूची ग्रामपंचायत तयार करून त्याबाबतचा ठराव करेल.

कामाची यादी तालुकास्तरावर सादर करणे- ग्रामपंचायतींनी गावाच्या स्थानिक गरजांच्या आवश्यकतेनुसार त्यांच्याकडील प्राधान्यक्रमानुसार घेण्यात येणाऱ्या कामांची यादी खालील प्रपत्र १ मध्ये तालुकास्तरीय समितीकडे छाननीसाठी सादर करावयाची आहे.

प्रपत्र १

ग्रामपंचायतीनी सुचविलेली कामे	कामाची अंदाजित रक्कम (रुपये)	शासन निर्णयात नमुद केलेल्या कामाचा अनुक्रमांक	शेरा (अभिसरण पद्धतीचा वापर करणार असल्यास कोणत्या योजनेतून करणार हे स्पष्ट करावे)

तालुकास्तरीय समिती

- १) गट विकास अधिकारी
- २) उपअभियंता (बांधकाम)
- ३) उपअभियंता (पाणी पुरवठा)
- ४) उपअभियंता (छोटे पाटबंधारे विभाग)
- ५) बाल विकास प्रकल्प अधिकारी (एक)

तालुकास्तर समितीचे कामकाज :- सदर समिती त्यांच्याकडे ग्रामपंचायतीनी सादर केलेल्या कामाच्या प्रारूप यादीतील कामे –
अ) गावाच्या गरजेनुसार योग्य आहेत किंवा कसे
ब) सदर कामांची इतर योजनांबरोबर अभिसरण
क) अन्य तांत्रिक मुद्दे
यांची छाननी करून समितीचे अभिप्राय व शिफारशीसह १० दिवसांत खालील प्रपत्र २ मध्ये संबंधित ग्रामपंचायतीला पाठवेल.

प्रपत्र २

ग्रामपंचायतीनी सुचविलेली कामे	कामाची अदाजित रक्कम (रुपये)	समितीचे छाननीनंतरचे अभिप्राय व शिफारस	शेरा

तालुकास्तर समितीच्या शिफारशीनंतर ग्रामसभा या यादीला अंतिम मंजुरी देईल.

या अंतिम केलेल्या कामाच्या यादीत अथवा प्राथम्यक्रमात बदल करण्यात येऊ नयेत.

मात्र त्यामध्ये बदल करावयाचा असल्यास बदलाचा प्रस्ताव जिल्हा परिषदेच्या मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांच्याकडे सादर करणेत येईल.

मा.मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांचे मान्यतेनंतरच तसा बदल करणेत येईल.

कामाचे संनियंत्रण व समन्वयन

ग्रामसेवक/ग्राम विकास अधिकारी यांची जबाबदारी

- १४ व्या वित्त आयोगाच्या मिळीचे हिशोब ठेवणे,
- त्याचे उपयोगिता प्रमाणपत्र सर्व स्तरावरुन प्राप्त करून घेणे,
- ग्रामपंचायतींनी त्यांचे लेखे प्रियास्थॅप्ट या संगणकिय आज्ञावलीत ठेवणे,
- खर्चाची भौतिक व आर्थिक विषयक माहिती दरमहा SIMNIC प्रणालीमध्ये भरणे

महत्वाच्या सूचना

- १४ व्या वित्त आयोगांतर्गत प्राप्त निधीच्या व्यवहारासाठी नजीकच्या राष्ट्रीयकृत बँकेमध्ये स्वतंत्र बचत खाते उघडावे.
- १४ व्या वित्त आयोगाचा निधी त्या बँकेच्या बचत खात्यातच ठेवावा.
- १४ व्या वित्त आयोगांतर्गत खात्यातील व्यवहार ग्रामपंचायतीच्या नावाने सरपंच व ग्रामसेवक/ग्राम विकास अधिकारी/यांच्या संयुक्त स्वाक्षरीने व्हावे.
- १४ व्या वित्त आयोगांतर्गत जनरल बोर्डीक ग्रॅंटच्या सन २०१५-१६ या आर्थिक वर्षाच्या अनुदानाची व त्यावर प्राप्त होणाऱ्या व्याजाची रक्कम शासनाने विहित केलेल्या बाबींवरच खर्च करावी.
- मान्य योजना व कार्यक्रमांव्यतिरिक्त इतर बाबी घेऊ नयेत.
- इतर बाब निकडीची वाटल्यास त्यासाठी राज्य शासनाची प्रथमतः मंजुरी घेणे आवश्यक आहे. (यासंदर्भातील पत्रव्यवहार केवळ मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांच्या सहीच्या पत्रानेच शासनाकडे करण्यात येईल)

महत्वाच्या सूचना

- शासनाने विहित केलेल्या बाबींव्यतिरिक्त इतर बाबींवर निधी खर्च केल्यास ती रक्कम संबंधित जबाबदार पदाधिकारी/ग्रामसेवक/ग्राम विकास अधिकारी यांचेकडून वसुल करण्यात येईल.
- तसेच याबाबत विस्तार अधिकारी यांना जबाबदार धरण्यात येईल.

महत्वाच्या सूचना

- वित्त आयोगाच्या निधीच्या खर्चाचे नियोजन करताना ग्रामपंचायतींनी गावातील आवश्यक गरजेवर आधारित नियोजन होईल तसेच सदर कामांची इतर योजनांबरोबर एककेंद्राभिमुखता (Convergence) राखली जाईल याचीही दक्षता घ्यावी.
- सदर कामांना सक्षम प्राधिकाऱ्यांची प्रशासकीय व तांत्रिक मंजुरी असणे आवश्यक राहील.
- ज्या प्रस्तावात बांधकामे अंतर्भूत आहेत अशा कामांच्या बाबतीत प्रस्तावित कामाच्या **बांधकामाच्या जमिनीची मालकी** संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थेची असावी.
- उत्पादनाची खरेदी करताना त्याबरोबरच उत्पादनाशी संबंधित परिरक्षण, देखभाल किंवा अन्य सहाय्यकारी सेवा जसे सर्वसमावेशक करार किंवा वार्षिक देखभाल करार प्राप्त करून घेण्यात यावा.

महत्वाच्या सूचना

- ग्रामपंचायतींनी प्राप्त निधीपेक्षा जास्त खर्च करु नये व जास्तीचे आर्थिक दायित्व निर्माण करु नये.
- १४ व्या वित्त आयोगांतर्गत ग्रामपंचायतीकडून नागरीकांना दिल्या जाणाऱ्या सेवांचे दर्जा त्या सेवांबाबत शासनाने वेळोवेळी विहित केलेल्या निकायांनुसार असेल याची दक्षता घ्यावी.
- १४ व्या वित्त आयोगाच्या निधीतून ज्या बाबी/योजना/कार्यक्रम हाती घेण्यात आले असतील त्याचे **दर्शक फलक संबंधित बाबी/योजना/कार्यक्रमाच्या ठिकाणी ठळकपणे दिसतील** असे लावावेत.

- १४ व्या वित्त आयोग निधीच्या वरीलप्रमाणे सूचना या सन २०१५-१६ करिता प्राप्त निधीसाठी लागू आहेत.
- सन २०१६-१७ पासून वित्त आयोगाचा निधी खर्च करताना “आमचं गाव, आमचा विकास” या उपक्रमांतर्गत ग्रामपंचायत विकास आराखडा तयार करून त्याच्या अमलबजावणीसाठी निधीचा विनियोग करावयाचा आहे.
- १४ वा वित्त आयोगाच्या निर्देशानुसार आमचं गाव आमचा विकास उपक्रमांतर्गत ग्रामपंचायत विकास आराखडा तयार करण्याबाबतच्या सूचना शासन निर्णय दि.४/११/२०१५ अन्वये निर्गमित करण्यात आल्या आहेत.

अधिक तपशिलासाठी

महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवरील खालील संदर्भ पहावेत.

१४ वा वित्त आयोग

शासन निर्णय दि. २१/१२/२०१५

आमचं गाव आमचा विकास

शासन निर्णय दि. ४/११/२०१५

ZILLA PARISHAD SATARA

धन्यवाद

ZILLA PARISHAD SATARA